

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д.
УШИНСЬКОГО»**

Кафедра музично-інструментальної підготовки

ГРІНЧЕНКО А.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ
ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ
ОСВІТИ»**

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю
025 Музичне мистецтво
ОПП «Музичне мистецтво»

Затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 16 від 30.05.2024 р.)

Укладач:

Грінченко А. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музично-інструментальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Рецензенти:

Олійник Т. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Реброва О. Є., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри музичного мистецтва і хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни: «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 025 Музичне мистецтво : методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2024. 30 с.

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» містять зміст і питання самостійної роботи, самоперевірки, до іспиту, теми індивідуальних навчально-дослідних завдань. Рекомендовано для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня першого року навчання за спеціальністю 025 Музичне мистецтво з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних під час навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. Пояснювальна записка	5
2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти	12
2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання.....	12
2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти	13
3. Індивідуальне навчально-дослідне завдання	26
4. Питання до іспиту	27
Рекомендовані джерела інформації.....	29

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» є важливим обов'язковим освітнім компонентом професійної (фахової) підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня. Вона спрямована на формування професійних компетентностей: практичного засвоєння та виконання різностильових та різножанрових музичних творів; володіння та оперування методичними прийомами опрацювання структурно-сміслових й жанрово-стильових елементів музичної мови при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій. Навчальна дисципліна «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» забезпечує процес музично-педагогічної освіти магістрів, формує їх фаховий розвиток, який є необхідним для майбутньої успішної самореалізації. Специфіка практичних занять з методики викладання музично-виконавських дисциплін дозволяє розвинути і вдосконалити виконавсько-інтерпретаційні здібності особистості, оволодіти національними зразками світової музичної культури та сформувати здатність до самостійного мислення і самореалізації студента.

В курсі вивчення навчальної дисципліни розглядаються питання організації навчального процесу в класі фортепіано; особливості проведення уроку на різних етапах навчання гри на інструменті; питання розвитку музичних здібностей; плану роботи над музичним твором; розвитком навичок читання нот з листа; роботи над виконавською технікою.

Зміст дисципліни зумовлений потребами формування у студентів наукових уявлень в області методики викладання музично-виконавських дисциплін. Він полягає у забезпеченні мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості в системі підготовки фахівців для їх адаптації до швидкозмінних вимог українського та міжнародного ринків праці. Курс базується на наукових підходах які складають методологічне та теоретичне підґрунтя музичної педагогіки для здійснення вищої мистецької освіти.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вивчення навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Мета навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти»: Підготовка фахівців у сфері музичного мистецтва, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності, що передбачає науково-методичні інновації у мистецькій педагогіці і виконавстві, з метою отримання навичок викладання музично-виконавських дисциплін у закладах вищої освіти.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 1. Володіти професійними навичками виконавської (диригентської), творчої та педагогічної діяльності.

ПРН 3. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН 7. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 8. Здійснювати викладання гри на інструменті / вокалу / диригування з урахуванням потреб здобувача освіти, цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувача.

ПРН 12. Застосовувати в методичній і викладацькій діяльності знані традиції

музично-виконавських шкіл Південноукраїнського регіону, зокрема Одещини, та поєднувати їх з новітніми технологіями.

Очікувані результати навчання дисципліни

знати:

- процес формування виконавських умінь і навичок в галузі виконавсько-педагогічної діяльності;
- методичні прийоми опанування музичних творів різних жанрів і стилів;
- теоретично-методичні основи створення інтерпретаційних концепцій у виконавській діяльності;
- методичні прийоми опрацювання структурно-сміслових й жанрово-стильових елементів музичної мови;
- терміни та поняття, що складають категоріальний апарат методики виконавства;
- специфіку викладання гри на інструменті з урахуванням індивідуальних особливостей здобувача;
- традиції викладання та методи навчання одеської виконавської школи уміти:
- послідовно формувати виконавські навички і вміння гри на музичному інструменті та застосовувати методи щодо їх удосконалення;
- застосовувати методичні прийоми у втіленні жанрово-стильових ознак у роботі над музичними творами;
- застосовувати методичні засади та поетапно створювати виконавську інтерпретаційну концепцію музичного твору;
- добирати методичні прийоми до опрацювання структурно-сміслових й жанрово-стильових елементів музичної мови;
- оперувати термінами та поняттями, що складають категоріальний апарат методики виконавства;
- здійснювати навчання гри на інструменті з урахуванням індивідуальних особливостей здобувача;
- застосовувати у роботі методи одеської виконавської школи.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності.

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

СК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській педагогічній діяльності.

СК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.

СК 6. Здатність викладати спеціальні дисципліни в закладах освіти з урахуванням цілей навчання, вікових та індивідуальних особливостей здобувачів освіти.

СК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

СК 10. Здатність опановувати, зберігати і впроваджувати традиції музичного виконавства Південноукраїнського регіону.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичне завдання	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не виконує практичні завдання.
	1-2 бали	Здобувач частково володіє знаннями та навчальним матеріалом. Не застосовує відповідні інформаційно-методичні ресурси для виконання практичних завдань; частково аналізує, робить висновки, частково володіє термінологією музичного мистецтва. Відповідь не обґрунтована, та припускається неточностей. Виконані завдання мають певні недоліки.
	3-4	Здобувач має достатні знання та володіє навчальним матеріалом. Він самостійно застосовує відповідні інформаційно-методичні ресурси для виконання практичних завдань; аналізує, робить висновки, володіє термінологією музичного мистецтва. Відповідь обґрунтована, але припускається неточностей. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають певні огріхи. Припускає помилки у визначенні методичних прийомів опрацювання виконавських завдань.
	5 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно застосовує

		інформаційно-методичні матеріали у виконанні практичних завдань; аналізує, оперує методичними засадами, музичним тезаурусом у практичній діяльності. У практичних завданнях виявляє логіку мислення і творчий підхід.
Самостійна робота	0 балів	Здобувач не опрацьовує навчальний матеріал, не виконує практичні завдання.
	1-2 бал	Здобувач частково володіє навчальним матеріалом; припускається суттєвих помилок у виконанні практичних завдань, потребує систематичної допомоги викладача.
	3-4 бали	Здобувач самостійно опрацьовує і застосовує теоретичний матеріал відповідно методичним рекомендаціям; оперує методичними засадами у нескладних виконавсько-практичних завданнях; у роботі демонструє творчий підхід, але припускає незначні огріхи музично-аналітичного характеру.
	5 бали	Здобувач володіє глибокими теоретично-методичними знаннями; самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; без похибок і творчо виконує практичні завдання; демонструє методичну відповідність до поставлених виконавських завдань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання 1 семестр (методична рецензія на виконання музичного твору за вибором)	0 балів	Завдання не виконано: Здобувач не володіє необхідною термінологією і не розуміє зміст завдання.
	1-5 балів	Здобувач на задовільному рівні виконав завдання. Рецензія не має логічної структури, частково проаналізовано виконання музичного твору, зокрема, визначена художньо-образна, динамічно-звукова, темпова відповідність гри нотному тексту музичного твору. Надає неповну характеристику загальних музичних даних виконавця. Частково вказує позитивні й негативні сторони виконання. Не надає методичних приймів для удосконалення виконання музичного твору.
	6-9 балів	Здобувач на достатньому рівні виконує завдання; Рецензія структурно вибудована; проаналізовано виконання музичного твору з визначенням художньо-образної артикуляційної, динамічно-звукової, темпової, жанрово-стильової відповідність гри нотному тексту музичного твору, але іноді припускається незначних помилок. Надає характеристику загальних музичних даних виконавця. Вказує позитивні й негативні сторони виконання, але у визначенні виконавських завдань та методах доопрацювання складних виконавських місць є незначні огріхи.

	10 балів	Здобувач на високому рівні виконує завдання. Рецензія структурно вибудована, грамотно проаналізовано виконання музичного твору; визначена художньо-образна, артикуляційна, динамічно-звукова, темпова, жанрово-стильова відповідність гри нотному тексту музичного твору. Надана характеристика загальних музичних даних виконавця. Вказані позитивні й негативні сторони виконання. Рекомендовано методи для доопрацювання складних виконавських місць.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання 2 семестр (методичний аналіз музичного твору за вибором)	0 балів	Завдання не виконано: Здобувач не володіє необхідною термінологією і не розуміє зміст завдання.
	1-5 балів	Здобувач на задовільному рівні виконав завдання. Методичний аналіз музичного твору поверховий та несистемний. У визначені жанрово-стильових ознак та виконавсько-методичних засад припускається помилок; у вибудовуванні виконавської інтерпретації бракує індивідуального бачення, творчого підходу. Скуто володіє термінологією музичного мистецтва.
	6-9 балів	Здобувач на достатньому рівні виконує завдання; методичний аналіз музичного твору виконано достатньо ґрунтовно: проаналізовано нотний матеріал, визначено виконавські завдання, але є незначні огріхи у добиранні методичних прийомів опрацювання структурно-сміслових й жанрово-стильових елементів музичної мови. Простежується творчий підхід до завдання; володіння музичним тезаурусом.
	10 балів	Здобувач на високому рівні виконує завдання. Методичний аналіз музичного твору виконано якісно: проаналізовано структурно-сміслові й жанрово-стильові елементи музичної мови, фактуру та засоби музичної виразності; обрано методичні засади щодо опрацювання складних технічних, поліфонічних та звукових завдань. У викладенні демонструє володіння музичним тезаурусом, індивідуальне бачення, творчий підхід.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (заліку) 1 семестр

Для дисципліни «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» за навчальним планом передбачено підсумковий контроль у формі заліку. Кількість балів,

необхідних для заліку, студент отримує під час участі в практичних заняттях, виконання всіх видів самостійної роботи та індивідуальної навчально-дослідної роботи. Для заліку мінімальна кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів - 60.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен) 2 семестр

Для навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання музично-виконавських дисциплін у закладах фахової передвищої та вищої освіти» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі екзамену, відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40.

2. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота - вид навчальної діяльності, що здійснюється без безпосереднього втручання, але під керівництвом викладача, та збільшує потенціал студента, вчить працювати з різними методичними джерелами, музичними текстами; аналізувати та виділяти головне, опрацьовувати музичні твори. У процесі навчання студентів як пріоритет ставляться інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям суспільного розвитку. У зв'язку з цим саме потреба до самонавчання стає і вимогою часу, і умовою реалізації особистості.

Самостійна робота - засіб залучення студентів до самостійної пізнавальної діяльності, формування в них методів організації такої діяльності. Позитивний результат від самостійної роботи студентів можливий тільки тоді, коли вона організовується і реалізується в процесі навчання як цілісна система, включена в усі етапи навчання студентів у ЗВО.

У процесі самостійної роботи студенти отримують уявлення про значення і суть самостійної навчально-пізнавальної діяльності, про відповідальність за набуття професійних знань, умінь і навичок у результаті освоєння навчальної, навчально-методичної, наукової, періодичної

літератури, монографій та інших наукових робіт у самостійному режимі. Додатково відбувається знайомство студентів з науковою організацією праці та організацією особистого часу, з особливостями складання планів, режимів тощо; формування установки на професійне самовдосконалення та розвиток навичок самоорганізації навчальної діяльності.

2.1. Тематичний план для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
	Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні основи викладання музично-виконавських дисциплін у закладах вищої освіти	50	
1	Науково-методологічні підходи теорії та методики навчання гри на музичному інструменті	6	Групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, залік
2	Культурологічні тенденції та принципи розвитку музичної педагогіки та виконавства.	6	
3	Фортепіанна школа як науковий феномен	6	
4	Акмеологічний та комплексний підходи до розвитку музичних здібностей в процесі навчання гри на музичному інструменті.	6	
5	Інклюзивний підхід до навчання гри на музичному інструменті.	6	
6	Комунікативний підхід до процесу навчання гри на музичному інструменті	5	
7	Феноменологічний підхід до розуміння обдарованості	5	
8	Системно-організаційний підхід до самостійних занять здобувачів на музичному інструменті	5	
9	Феноменологія української музичної педагогіки та виконавства. Контекстний підхід.	5	
	Змістовий модуль 1. Практично-методичні принципи навчання виконавських дисциплін у закладах вищої освіти	50	
1	Компаративістика підходів до початкового навчання гри на музичному інструменті.	8	Групова співбесіда,
2	Герменевтичний та холістичний підхід до інтерпретації музичного твору	7	
3	Феноменологічний підхід до роботи піаніста над музичною фактурою	7	

4	Основні методологічні та методичні принципи роботи над музичними творами	7	усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
5	Експлікація етапної моделі опрацювання музичного твору. Перший етап як ескізне опанування музичного тексту	7	
6	Синергетичний підхід до роботи над музичним твором. Закономірності роботи над твором на другому етапі	7	
7	Рефлексивний підхід до підготовки концертного виступу. Третій етап роботи над музичним твором	7	
	Усього	100	

2.2. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

Змістовий модуль 1. *Науково-теоретичні основи викладання музично-виконавських дисциплін у закладах вищої освіти*

Тема 1. Науково-методологічні підходи теорії та методики навчання гри на музичному інструменті

Феномен методології. Науковий підхід. Визначення поняття «концепція». Концептуальні принципи у вимірі мистецької освіти. Огляд основних методологічних підходів у педагогіці та виконавстві. Навчання гри на музичному інструменті як методологічна система. Організація процесу викладання дисципліни.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Науково-методологічні підходи теорії та методики навчання гри на музичному інструменті;
- Концептуальні принципи у вимірі мистецької освіти;
- Основні методологічні підходи у педагогіці та виконавстві.

Питання для самоконтролю:

1. Які науково-методологічні підходи ви знаєте?
2. Як ви розумієте поняття «концепція»?

3. Виберіть методику навчання, яка вам близька, визначити позитивні моменти, припустити її практичну результативність

Тема 2. Культурологічні тенденції та принципи розвитку музичної педагогіки та виконавства

Принципи музичної педагогіки: творча взаємодія педагога і здобувача, розвивальний та виховний характер навчання гри на музичному інструменті. Значення особистості викладача. Сучасна методика викладання гри на музичному інструменті: наукові основи, проблеми використання досягнень сучасної педагогіки. Дидактичні концепції К. Орфа, Б. Бартока, З. Кодай. Культурологічні тенденції сучасної музичної педагогіки та виконавства і включення музики в загальну систему гармонійного виховання особистості; розвиток творчого ініціативного музикування. Комплексний характер діяльності випускника вищого музично-педагогічного освітнього закладу.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Основні принципи розвитку музичної педагогіки та виконавства;
- Сучасна методика викладання гри на музичному інструменті: наукові основи;
- Дидактичні концепції К. Орфа;
- Проаналізувати використання досягнень сучасної педагогіки та психології.

Питання для самоконтролю:

1. Особливості різних шкіл навчання
2. Скласти план розвитку творчого ініціативного музикування;
3. Поміркуйте: Шляхи включення музики в загальну систему гармонійного виховання особистості.

Тема 3. Фортепіанна школа як науковий феномен

Фортепіанна школа як феномен наукового пізнання. Культурно-історичні типи онтологічного і особистісного аспектів функціонування фортепіанної школи. Академічна (класична), прагматична (технологічна),

особистісна (індивідуально-зорієнтована) та рефлексивна (дослідницько зорієнтована) стратегії побудови фортепіанної школи. Вимоги до фортепіанної підготовки: вимогливість у вихованні молоді, передача знань, щоденні завдання, відпрацювання їх у спільній з учнями навчально-виховній діяльності та відповідний моніторинг.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Культурно-історичні аспекти функціонування фортепіанної школи.
- Стратегії побудови фортепіанної школи.
- Проаналізувати сучасні вимоги до фортепіанної підготовки: вимогливість у вихованні молоді, передача знань, щоденні завдання, відпрацювання їх у спільній з учнями навчально-виховній діяльності та відповідний моніторинг.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть основні культурно-історичні аспекти функціонування фортепіанної школи.
2. Охарактеризуйте основні стратегії побудови фортепіанної школи.

Тема 4. Акмеологічний та комплексний підходи до розвитку музичних здібностей в процесі навчання гри на музичному інструменті

Сутність поняття «акмеологія». Мета, предмет, об'єкт акмеології. Методологічні принципи акмеологічного підходу. Акмеологічна концепція розвитку музичних здібностей учня в процесі навчання гри на інструменті. Музичний слух: абсолютний та відносний, пасивний та активний. Слуховий контроль, слухова уява – внутрішній слух. Значення транспонування, імпровізації на гармонійній основі, читання з листа. Слухо-рухлива природа музично-ритмічного почуття. Складності його розвитку. Опора на рух, пластичні вправи. Розвиток почуття ритму за допомогою диригування. Накопичення різнохарактерних музично-ритмічних відчуттів як основа для розвитку почуття ритму. Недоліки організації ігрового апарату як гальмуючий фактор. Музична пам'ять. Її роль і значення у виконавській діяльності. Різні

види музичної пам'яті та засоби їх розвитку. Увага, спостережливість та зосередженість як основа розвитку музичної пам'яті. Спеціальні прийоми, які сприяють запам'ятання тексту, значення свідомого аналізу нотного тексту, конкретних завдань, які спрямовані на швидке та міцне запам'ятання. Уява та її роль у виконавській діяльності. Специфіка роботи музично-виконавської уяви: оперування музичними образами, занурення у світ художніх асоціацій, накопичення естетичного кругозору. Досягнення найвищого рівня розвитку музичних здібностей кожного учня.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Методологічні принципи акмеологічного підходу.
- Акмеологічна концепція розвитку музичних здібностей учня в процесі навчання гри на інструменті.
- Запропонувати методи активізації музичних даних: музичного слуху, музичної пам'яті, музично-ритмічного почуття, музично-образної уяви.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть і охарактеризуйте методологічні принципи акмеологічного підходу.
2. Означте методичні засади спрямовані на розвиток музичних здібностей.

Тема 5. Інклюзивний підхід до навчання гри на музичному інструменті

Інклюзивне навчання як система освітніх послуг. Основні цінності інклюзивної освіти. Основні принципи інклюзивної освіти: адаптація системи до потреб дитини; визнання спроможності до навчання гри на музичному інструменті. Проблемні аспекти впровадження інклюзії в процес навчання гри на музичному інструменті. Міжнародний досвід мистецької освіти для людей з особливими освітніми потребами. Основні принципи і методи навчання гри на інструменті для дітей з різними видами особливих освітніх потреб.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Основні цінності інклюзивної освіти.

-Основні принципи інклюзивної освіти.

-Проблемні аспекти впровадження інклюзії в процес навчання гри на музичному інструменті

-Проаналізувати міжнародний досвід мистецької освіти для людей з особливими освітніми потребами.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає особливість інклюзивної освіти?
2. Проблема впровадження інклюзії в процес навчання гри на музичному інструменті.
3. Розробити методи навчання гри на інструменті для дітей з різними видами особливих освітніх потреб.

Тема 6. Комунікативний підхід до процесу навчання гри на музичному інструменті

Концептуалізація поняття «комунікація» у вимірі процесу навчання гри на музичному інструменті. Комунікація з музичним твором і комунікація через музичний твір зі здобувачем як основа художньо-педагогічної взаємодії. Міжособистісна комунікація на заняттях. Значення педагогічного показу – плюси та мінуси. Функції педагогічного показу. Педагогічне редагування твору. Рецензування підготовленого учнем твору (небажаність переривання виконання поправками та зауваженнями). Міра співвідношення звучання музики і слів-пояснень на заняттях. Особливості словесних пояснень. Додаткові види художньо-педагогічної комунікації: читання з аркушу, гра в ансамблі, виконання вивчених раніше творів, прослуховування музики, бесіда, тощо.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Комунікація з музичним твором і комунікація через музичний твір зі здобувачем як основа художньо-педагогічної взаємодії.

- Міжособистісна комунікація на заняттях.
- Особливості словесних пояснень.
- Визначити позитивні і негативні сторони педагогічного показу. Функції педагогічного показу.

Питання для самоконтролю:

1. Сутність поняття «комунікація» в контексті з музичним твором
2. Основі позитивні сторони педагогічного показу.
3. Довести доцільність застосування таких видів комунікації як: читання з аркушу, гра в ансамблі, виконання вивчених раніше творів, прослуховування музики, бесіда, тощо

Тема 7. Феноменологічний підхід до розуміння обдарованості

Специфіка інструментальних здібностей. Багатовекторність поняття «віртуоз». Концепція обдарованості. Характеристика обдарованості як здібності до яскравого і індивідуального самовираження у виконавському мистецтві. Важливість педагогічної діагностики фізіологічного пристосування рук до гри на інструменті. Специфіка роботи з обдарованими учнями. Психологічні аспекти комунікації з обдарованими учнями.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Специфіка інструментальних здібностей.
- Багатовекторність поняття «віртуоз».
- Психологічні аспекти комунікації з обдарованими учнями.
- Ознайомитися з педагогічною діагностикою фізіологічного пристосування рук до гри на інструменті.

Питання для самоконтролю:

1. В чому полягає специфіка інструментальних здібностей?
2. Кого називають віртуозом?
3. Визначити: у чому полягає специфіка роботи з обдарованими учнями.

Тема 8. Системно-організаційний підхід до самостійних занять здобувачів на музичному інструменті

Самостійна робота – одна з основних форм навчання гри на музичному інструменті. Цілі самостійної роботи. Режим домашніх занять, організація і дисципліна роботи. Аналіз якості домашньої роботи, її оцінка. Створення на заняттях творчої атмосфери з метою підвищення мотивації до самостійних занять. Моделювання домашніх занять безпосередньо на заняттях. Дидактичний принцип поступовості та послідовності під час ускладнення технічних прийомів у репертуарі та засобів музичної виразності. Принцип поступового ускладнення і збільшення об'єму домашніх занять.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

-Чому самостійна робота – одна з основних форм навчання гри на музичному інструменті.

Назвіть цілі самостійної роботи. Режим домашніх занять, організація і дисципліна роботи.

-Здійсніть аналіз якості домашньої роботи, її оцінка.

Питання для самоконтролю:

1. Які умови сприяють на заняттях творчій атмосфері з метою підвищення мотивації до самостійних занять?
2. Яким чином можливо моделювати домашні заняття безпосередньо на уроці та його результативність?

Тема 9. Феноменологія української музичної педагогіки та виконавства. Контекстний підхід.

Специфічна методико-технологічна система передачі знань від лідера музичної педагогіки до здобувачів. Локалізація навчання у одного педагога. Робота над музичним твором під керівництвом та впливом педагога-майстра. Спрямованість на удосконалення необхідних виконавсько-технічних навичок та вмінь, розкриття художнього образу. Школа як сукупність знань, вмінь,

правил, що визначають специфіку виконання інструментальної музики; система вправ, що була характерною прибічникам (наприклад, анатомо-фізіологічна школа навчання); досягнення окремим індивідом високого рівня творчої самореалізації в межах освітнього контексту конкретної інструментальної школи.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- В чому доцільність локалізації навчання у одного педагога?
- Схарактеризуйте школи інструментальної музики, їх специфіка.
- Визначте власні принципи роботи у навчанні гри на музичному інструменті.

Питання для самоконтролю:

1. Які фортепіанні школи ви знаєте і в чому їх специфіка?
2. Запропонуйте методи удосконалення виконавсько-технічних навичок та вмінь.
3. Запропонуйте методи удосконалення виконавсько-технічних умінь.

Змістовий модуль 2. Практично-методичні принципи навчання

виконавських дисциплін у закладах вищої освіти

Тема 1. Компаративістика підходів до початкового навчання гри на музичному інструменті

Порівняльний аналіз збірок та окремих хрестоматій (А. Артоболевської, Н. Копчевського, С. Ляховицької, А. Ніколаєва та ін.). Психолого-фізіологічні особливості початкового етапу навчання (періоди початкового навчання). Методологічні засади початкового етапу викладання. Сучасні методики початкового навчання. Варіативний підхід до початкового навчання. Анатомо-фізіологічні засади початкового навчання гри на музичному інструменті. Ігровий, особистісний, системний, холістський підходи до початкового навчання гри на музичному інструменті.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Які методологічні засади використовуються на початкового етапу викладання?

-В чому сутність сучасних методик початкового навчання?

-Як ви розумієте варіативний підхід до початкового навчання?

Питання для самоконтролю:

-Проаналізуйте збірки та окремі хрестоматії за бажанням (А. Артоболевської, Н. Копчевського, С. Ляховицької, А. Ніколаєва та ін.). -Яка зі збірок відповідає на ваш погляд сучасним принципам викладання гри на інструменті? Яка більш вдала?

Тема 2. Герменевтичний та холістичний підхід до інтерпретації музичного твору

Сутність феномену «герменевтика». Герменевтична концепція з точки зору філософії, психології. Мистецька герменевтика. Мета, принципи герменевтичного підходу до навчання гри на музичному інструменті. Процес роботи над інтерпретацією музичного твору – основна частина уроку. Неправомірність розділення роботи на технічну і художню. Взаємозалежність і взаємозумовленість художньої мети і методів технічної роботи. Холістична методологія. Цільність роботи над семантичними складовими музичного тексту.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

-В чому сутність феномену «герменевтика»?

-Що таке мистецька герменевтика?

-Запропонуйте алгоритм роботи над інтерпретацією музичного твору.

Питання для самоконтролю:

1. Розробити алгоритм роботи над інтерпретацією музичного твору

2. Назвіть принципи герменевтичного підходу до навчання гри на музичному інструменті.

3. Дослідіть взаємозалежність і взаємозумовленість художньої мети і методів технічної роботи

Тема 3. Феноменологічний підхід до роботи піаніста над музичною фактурою

Вивчення сучасної музикознавчої думки в галузі виконавської інтерпретації фактури; вивчення специфіки процесу музично-виконавської творчості, яке безпосередньо пов'язане з виконавським відтворенням фактури. Аналіз методів роботи над піанізмом, які безпосередньо пов'язані з технікою виконання певних видів фактури. Аналіз жанрових, стильових та інших особливостей фортепіанної фактури в контексті відповідної специфіки виконавської творчості. Усебічне вивчення феномену фактури музичного твору з метою розкриття явища потенційно безкінечної множинності виконавської інтерпретації.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

-Визначте сучасну музикознавчу думку в галузі виконавської інтерпретації фактури. -В чому полягає специфіка процесу музично-виконавської творчості? - Проаналізуйте методи роботи над піанізмом, які безпосередньо пов'язані з технікою виконання певних видів фактури.

Питання для самоконтролю:

1. Які методичні засади ви можете запропонувати у роботі над музичною фактурою?
2. Здійснити аналіз жанрових, стильових та інших особливостей фортепіанної фактури на прикладі виконуваних творів.

Тема 4. Основні методологічні та методичні принципи роботи над музичними творами

Робота над музичним твором – основа викладання гри на інструменті. Акмеологічний, синергетичний, герменевтичний, особистісно-зорієнтований

методологічні підходи в контексті розучування музичних творів. Розвиток виконавських здібностей, художнього мислення, майстерності в процесі роботи над музичним твором. Види роботи: ознайомлення, ескізне вивчення, підготовка до виконання на естраді, оновлення в репертуарі раніше вивченого твору. Створення переконливої та змістовної інтерпретації через глибоке проникнення в образно-змістовну сферу музичного твору. Систематичне повторювання вивчених раніше творів для закріплення виконавських умінь.

Питання (завдання) для самотійної роботи:

- Як реалізуються під час розучування музичних творів наступні підходи: акмеологічний, синергетичний, герменевтичний, особистісно-зорієнтований?
- Запропонувати методи роботи над музичним твором – основа викладання гри на інструменті.

Питання для самоконтролю:

1. Які методи роботи ви можете запропонувати для переконливої та змістовної інтерпретації через глибоке проникнення в образно-змістовну сферу музичного твору.
2. Які наукові підходи реалізуються у творчому інтерпретаційному процесі?

Тема 5. Експлікація етапної моделі опрацювання музичного твору.

Перший етап як ескізне опанування музичного тексту

Різні погляди на можливість розділу процесу роботи над музичним твором на етапи. Три етапи (умовність подібного поділення). Завдання першого етапу – створення попереднього варіанту виконавської концепції, формування музичного образу. Різні засоби ознайомлення з музичним твором. Проблема достовірності нотного тексту. Urtext і редакції. Вибір редакції. Специфічні особливості характеру нотного запису у творчості різних композиторів. Важливість знайомства з естетичними поглядами і творчістю композитора в цілому, з історією і обставинами створення даного твору,

можливістю прослуховування аудіо та перегляду відеозаписів. Загальна уява про стиль, образну будову, форму, художні та технічні труднощі твору.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Який існує умовний розподіл процесу роботи над музичним твором на етапи?
- Засоби ознайомлення з музичним твором.
- Вибір редакції.

Питання для самоконтролю:

1. В чому специфіка нотного запису у творчості різних композиторів?
- В чому сутність поетапного опрацювання музичного твору?
- Проаналізуйте редакції музичних творів, що виконуються на даний час.

Тема 6. Синергетичний підхід до роботи над музичним твором. Закономірності роботи над твором на другому етапі

Сутність феномену «синергетика». Основні принципи синергетичного підходу. Синергетика як педагогічна проблема. Музичний твір як складно організована синергетична система. Ретельне вивчення нотного тексту, уточнення виконавських задач. Робота над фрагментами твору, елементами його тканини: мелодією, супроводом, окремими голосами та різними технічними труднощами. Уточнення загального темпу твору та деталізація агогіки. Робота над твором у повільному темпі – позитивний і негативний моменти. Відмінності характеру рухів виконавця у повільному і швидкому темпах. Тренування швидкісних якостей та укріплення витривалості. Мобілізація мислення піаніста, підвищення координації слухової та рухової сфер. Технічна робота над освоєнням складних фрагментів. Емерджентність як результат ретельної роботи над музичним твором.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- Назвіть основні принципи синергетичного підходу.

- Доведіть актуальність синергетики як педагогічної проблеми. -

В чому визначається принцип складно організованої синергетичної системи музичного твору?

Питання для самоконтролю:

1. Сутність процесу пізнання в галузі музичної педагогіки.

2. Охарактеризуйте виконавські завдання творів різних жанрів.

3. Назвіть аплікатурних принципів гри на інструменті.

4. Які методи застосовувалися на практиці роботи над артикуляцією і педалізацією?

Тема 7. Рефлексивний підхід до підготовки концертного виступу.

Третій етап роботи над музичним твором

Феномен рефлексії в музичній освіті. Основні структурні елементи рефлексивного мислення в процесі роботи над музичним твором. Технології організації рефлексії здобувачів в підготовці до концертного виступу. Виконавська воля музиканта. Зміст завершального, третього етапу роботи над музичним твором – підготовка до концертного виступу. Режим занять, психологічна підготовка до публічного виступу. Естрадне хвилювання, форми його прояву. Засоби подолання хвилювання через психологічні аутотренінгові рефлексивні інструменти. Стан творчого підйому, елементи імпровізаційності виконання. Необхідність оцінки й урахування індивідуальних умов концертного виступу: акустика, якість інструменту, склад аудиторії тощо.

Питання (завдання) для самостійної роботи:

- В чому сутність феномену рефлексії в музичній освіті?

- Які основні структурні елементи рефлексивного мислення в процесі роботи над музичним твором ви знаєте? -

Розробити проєкт організації рефлексії здобувачів, сумісного рефлексивного метасередовища в підготовці до концертного виступу

Питання для самоконтролю:

1. Обговорення засобів естрадного загартування, зняття стресового стану під час концертного виступу
2. Знаходження шляхів подолання хвилювання через психологічні аутотренінгові рефлексивні інструменти.

3.ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу. ІНДЗ виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачами вищої освіти за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області даної дисципліни ІНДЗ, як і інші модулі в межах залікового кредиту, оцінюється і має питому частку в підсумковій оцінці залікового кредиту.

№ з/п	Завдання	Кількість годин
	I семестр	10
	Методична рецензія на виконання музичного твору (за вибором)	
1	Л.Бетховен Соната ор.79 № 25	
2	Й.Гайдн Соната-партита	
3	І.С.Бах Двоголосна інвенція №4 ре мінор	
4	Р.Шуман «Від чого?» з циклу Фантастичні п'єси ор.12	
	II семестр	10
	Методичний аналіз музичного твору (за вибором)	
1	Ф.Шопен Ноктюрн мі мінор	

2	В.Моцарт Соната сі-бемоль мажор	
3	І.С.Бах Фуга фа мінор	
4	К.Черні Етюд ор.740 №34	

Зміст рецензії на виконання музичного твору має складатися з наступної інформації:

- стильові особливості твору;
- аналіз авторських і редакторських ремарок;
- аналіз елементів музичної мови;
- виконавські особливості (технічні труднощі, артикуляція, фразування, агогіка, педалізація, рівень складності тощо);
- методи опрацювання твору спрямовані на подолання труднощів та втілення образного змісту.

4.ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ:

- 1.Поняття «методології». Навчання гри на музичному інструменті як методологічна система.
- 2.Науково-методологічні підходи теорії та методики навчання гри на музичному інструменті.
- 3.Етапи становлення музичної педагогіки.
- 4.Розвиток музичної педагогіки від епохи клавірного мистецтва до початку 21 сторіччя.
- 5.Віденська, лондонська та паризька фортепіанні школи.
- 6.Видатні педагоги першої половини 19 століття.
- 7.Значення діяльності педагогів 20 ст.
- 8.Видатні українські педагоги.
9. Основні принципи розвитку музичної педагогіки та виконавства;
10. Дидактичні концепції К. Орфа;
- 11.Культурно-історичні аспекти функціонування фортепіанної школи.

12. Фортепіанна школа як феномен наукового пізнання.
13. Методичні прийоми активізації та розвитку музичних здібностей
14. Методологічні принципи акмеологічного підходу.
15. Акмеологічна концепція розвитку музичних здібностей учня в процесі навчання гри на інструменті.
16. Основні принципи особистісно-зорієнтованого підходу
17. Основні цінності інклюзивної освіти.
18. Основні принципи інклюзивної освіти.
19. Проблемні аспекти впровадження інклюзії в процес навчання гри на музичному інструменті
20. Комунікація з музичним твором і комунікація через музичний твір зі здобувачем як основа художньо-педагогічної взаємодії.
21. Визначити позитивні і негативні сторони педагогічного показу.
22. Концепція обдарованості у виконавстві.
23. Школи інструментальної музики, їх специфіка.
24. Специфіка системи української музичної педагогіки.
25. Методологічні засади початкового етапу викладання.
26. Сучасні методики початкового навчання.
27. Варіативний підхід до початкового навчання.
28. Проаналізувати збірки та окремі хрестоматії за бажанням (Міліча, А. Ніколаєва, І.Рябова).
29. Використання системного підходу мистецькій педагогіці.
30. Самостійна робота – одна з основних форм навчання гри на музичному інструменті.
31. Мистецька герменевтика у інтерпретаційній роботі музиканта.
32. Принципи герменевтичного підходу у навчанні гри на музичному інструменті.
33. Специфіка процесу музично-виконавської творчості.
34. Виконавська інтерпретація фортепіанної фактури.
35. Основні принципи роботи над музичним твором.

36. Поетапність в опрацюванні музичних творів.
37. Музичний твір як складно організована синергетична система.
38. Феномен рефлексії в музичній освіті.
39. Основні принципи вибору репертуару.
40. Системний підхід до складання характеристики на тих, хто навчається грі на інструменті.

Рекомендовані джерела інформації:

1. Бойчук І. І. Робота над різножанровими творами у класі фортепіано: навч. - метод. посіб. Чернівці : ЧНУ, 2021. 68 с.
2. Гаркуша Л. І. Виконавська інтерпретація музичних творів у структурі професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта: зб. матеріалів II Міжнародної наук.-практ. конф. *Професійна мистецька освіта і художня культура : виклики XXI століття* (14-15 квітня 2016 р). – С. 520 – 529. доступу:http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14488/1/L_Garkusha_2016_14_04_konf_IM.pdf.
3. Грінченко А. М. Педагогічні умови формування музично-виконавського самоконтролю студентів у процесі навчання гри на фортепіано. *Науковий часопис*, 2017. № 22(27). С. 151-157.
4. Гризоголазова Т.І. «Методика навчання гри на фортепіано»: навч. посіб. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. 169 с.
5. Гордійчук, Л. В., Кругляченко, А. Ю. (2021). Основні етапи роботи над музичним твором у класі фортепіано. *Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, вип. 1, 41-44.
6. Касьяненко Л.О. Робота піаніста над фактурою (*друге доп. видання*). ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса. 2019. с.217

- 7.Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі : навч. посіб. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2018
- 8.Петренко М. Методичні рекомендації до робочої програми навчальної дисципліни «Виконавська інтерпретація. Суми: ФОП Цоьма С. П., 2021. 60 с.
- 9.Ревенко, Н. (2018). *Інструментальне виконавство (Фортепіано)*. частина I. Миколаїв: «РАЛ-поліграфія».
10. Свірідовська, Л. М. (2016). Музично-теоретичний підхід до вивчення національної стилістики класиків української фортепіанної музики майбутніми вчителями музичного мистецтва. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія: Педагогічні науки*, 4 (86), 144–148.
11. Соколова, Г. (2023). Виконавська надійність музиканта-інструменталіста у контексті формування сценічно-виконавської культури. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*, (7), 32-37.
12. Степурко, В. І. (2020). *Аналіз музичних творів*: навчальний посібник. Київ: НАКККіМ.
13. Стотика, І. Г., Власенко, Е. А. (2020). *Основи викладання гри на фортепіано*: навчальний посібник. Мелітополь.